

ECOLOGISCH WERKPROTOCOL

GEDRAGSCODE OEVERS EN WATEREN

PROJECTNUMMER 337.01.23 GEMEENTE PAPENDRECHT

COLOFON

OPDRACHTGEVER: Gemeente Papendrecht
PROJECTLEIDER: Jochem van de Kamp

DATUM: November 2023
PROJECTNUMMER: 337.01.23

AUTEUR: Lysanne Jackson en Pieter van Velden
CONTROLE: Koen Wegerif en Wesley van Zadelhoff

NLadviseurs

Schelmseweg 93
6816 SJ Arnhem
026-7851440
www.nladviseurs.nl
info@nladviseurs.nl

Copyright: Alle rechten voorbehouden. Voor vermenigvuldiging van , of zinsneden en afbeeldingen uit deze rapportage gelieve contact opnemen met NLadviseurs

INHOUDSOPGAVE

BEGRIPPENLIJST

PAG.4

HOOFDSTUK 1: INLEIDING EN METHODE

PAG. 5

1.1	Aanleiding	pag. 6
1.2	Inleiding	pag. 6
1.3	Gebruik van het werkprotocol	pag. 6
1.4	Werklocatie	pag. 7
1.5	Planning, noodzaak en wettelijk belang	pag. 7
1.6	Leeswijzer	pag. 8

HOOFDSTUK 2: SOORTEN EN RISICOANALYSE

PAG. 10

2.1	Verwachte beschermde soorten	pag. 11
2.2	Uitwerking risicoanalyse`	pag. 12
2.3	Deskundigheid	pag. 12

HOOFDSTUK 3: MAATREGELEN

PAG. 15

3.1	Algemeen zorgvuldig handelen	pag. 16
3.2	Specifiek zorgvuldig handelen	pag. 16
3.2.1	Vogels algemeen (rietvogels en watervogels)	pag. 17
3.2.2	IJsvogel en oeverzwaluw	pag. 18

3.2.3	Vleermuizen	pag. 19
3.2.4	Bever	pag. 20
3.2.5	Noordse woelmuis	pag. 21
3.2.6	Amfibieën	pag. 21
3.2.7	Rivierrombout	pag. 21
3.2.8	Grote modderkruiper	pag. 22
3.2.9	Platte schijfhoren	pag. 23

HOOFDSTUK 4: VASTLEGGING & COMMUNICATIE

PAG. 27

4.1	Verzamelen en uitwisselen gegevens	pag. 28
4.2	Communicatie en vastlegging	pag. 29
4.2	Ondertekening	pag. 29

LITERATUURLIJST

PAG. 30

BIJLAGE

PAG. 31

1.	Beheervlakken oevers en wateren	pag. 32
2.	Definities van deskundigheid	pag. 33
3.	Oever- en rietvogels soortenlijst	pag. 36

BEGRIPPENLIJST

Beheervlakken

Vlakken waarin de beheerwerkzaamheden van de gemeente plaatsvinden.

Beschermingszone

Aangemerkte zone rondom een rust, verblijf- of voortplantingsplaats of essentieel leefgebied (de invloedzone) om verstoring, doding of beschadiging te voorkomen.

Essentieel leefgebied

Leefgebied van wezenlijk belang voor het functioneren van een voortplantingsplaats en/of vaste rust- en verblijfplaatsen van een soort waarvoor geen alternatieven voorhanden is. Ook verbindingzones kunnen onderdeel zijn van een essentieel leefgebied.

Gedragscode

Door de minister goedgekeurde maatregelen die genomen moeten worden om negatieve effecten op beschermde soorten te voorkomen of te beperken. De gedragscode is toepasbaar op werkzaamheden die vallen binnen bestendig beheer of kleinschalige ruimtelijke ontwikkeling. Een uitgebreide beschrijving is terug te vinden in bijlage 1.

Werkinstructie

De maatregelen uit de werkprotocollen worden toegespitst in een werkinstructie. Hierbij worden het algemeen zorgvuldig handelen en het (soort)specifiek zorgvuldig handelen omschreven naar aanleiding van de

aanwezige soorten in het specifieke te beheren vak. Deze werkinstructie is een vervolgstap op het ecologisch werkprotocol.

Kwetsbare periode

Soortspecifieke perioden waarin sprake is van voortplanting of winterrust en waarin de soort kwetsbaarder is voor doding, verstoring of beschadiging.

Potentieel leefgebied

Het leefgebied wat geschikt is voor een bepaalde soort. De soort wordt verwacht of kan mogelijkkerwijs voorkomen binnen dit gebied.

Nader onderzoek

Tijdens een nader onderzoek wordt voor één of meerdere soorten een inventarisatie uitgevoerd tijdens de actieve periode. Hierin wordt aan- of afwezigheid van de soort vastgesteld en de functie van het gebied. Onderzoek gebeurt volgens vigerende protocollen of kennisdocumenten. Wanneer deze niet beschikbaar zijn wordt de methode door een ecologisch deskundige bepaald.

Potentiële leefgebiedenkaart

Kaarten in GIS waarin de potentiële leefgebieden per soort zijn weergegeven. Aan de potentiële leefgebieden zijn de maatregelen gekoppeld die vereist en beschreven staan in het werkprotocol.

Zorgvuldig handelen

Aantoonbaar handelen om schade, verstoring of doding van een soort te voorkomen of te beperken.

HOOFDSTUK 1:

INLEIDING EN METHODE

1.1 AANLEIDING

Het uitvoeren van bestendig beheer op groene elementen binnen de bebouwde kom is regelmatig in conflict met het onderdeel Soortbescherming van de Wet natuurbescherming. Zo kan er een voortplantingslocatie van een beschermde amfibieënsoort in een te baggeren sloot aanwezig zijn of kan er een nestlocatie van een rietvogel verloren gaan bij het maaien van de oever.

Het werken met een gedragscode beperkt de negatieve effecten op beschermde planten en diersoorten en geeft hiermee invulling aan aantoonbaar zorgvuldig handelen. Voorliggend werkprotocol betreft de implementatie van de gedragscode soortbescherming gemeenten en is toegespitst op de gemeente Papendrecht. Het werkprotocol is bedoeld voor opzichters en uitvoerders van beheer in de groene stedelijke ruimte en voor de werkvoorbereiders van deze werkzaamheden.

Er zijn drie verschillende werkprotocollen voor het bestendig beheer:

- Houtige begroeiingen

- Kruidige begroeiingen en onbegroeid terrein
- **Oevers en wateren**

1.2 INLEIDING

Maatregelen om schade aan flora & fauna te voorkomen of te beperken staan beschreven per beschermde soort(groep) en vormen een uitwerking van de gedragscode soortbescherming gemeenten. In dit werkprotocol staat beschreven welke beheerwerkzaamheden vallen onder de categorie 'oevers en wateren'.

Werkzaamheden bestaan samenvattend uit:

- Maaien van waterplanten
- Verwijderen van ongewenste plantensoorten
- Schonen en baggeren
- Verwijderen van afval
- Schoonsel en bagger deponeren langs waterkanten
- Rijbewegingen langs waterkanten

Werkzaamheden zijn van toepassing op: grachten, sloten, kanalen, vaarten, vijvers, poelen en plas-dras zones of onder de noemer watergang A,B of C.

1.3 GEBRUIK VAN HET WERKPROTOCOL

Dit Werkprotocol wordt gebruikt in combinatie met de potentiële leefgebiedenkaart Papendrecht. Deze twee documenten vormen samen de basis voor de werkprotocol-tool. In de werkprotocol-tool worden de soortspecifieke maatregelen gekoppeld aan de beheerwerkzaamheden en de beheerlocatie. Deze GIS-kaarten geven per locatie aan welke beschermde soorten te verwachten zijn en hoe werkzaamheden hierop aangepast dienen te worden om aan de gedragscode te voldoen. Uit deze tool komt een locatiespecifieke werkinstructie welke door de uitvoerder gebruikt wordt. De toepassing van het werkprotocol is weergegeven in Figuur 1-1.

De potentiële leefgebiedenkaart is opgesteld door NLadviseurs aan de hand van habitatonderzoek en veldbezoeken. Daarnaast zijn ook enkele aanvullende bronnen gebruikt voor beschermde soorten vanuit eerder uitgevoerde onderzoeken die bekend waren binnen de gemeente, verspreidingsatlassen en databases als

waarneming.nl en de NDFF. Dit onderzoek is beschreven in het 'Vooronderzoek beschermde soorten' (NLadviseurs, 2023).

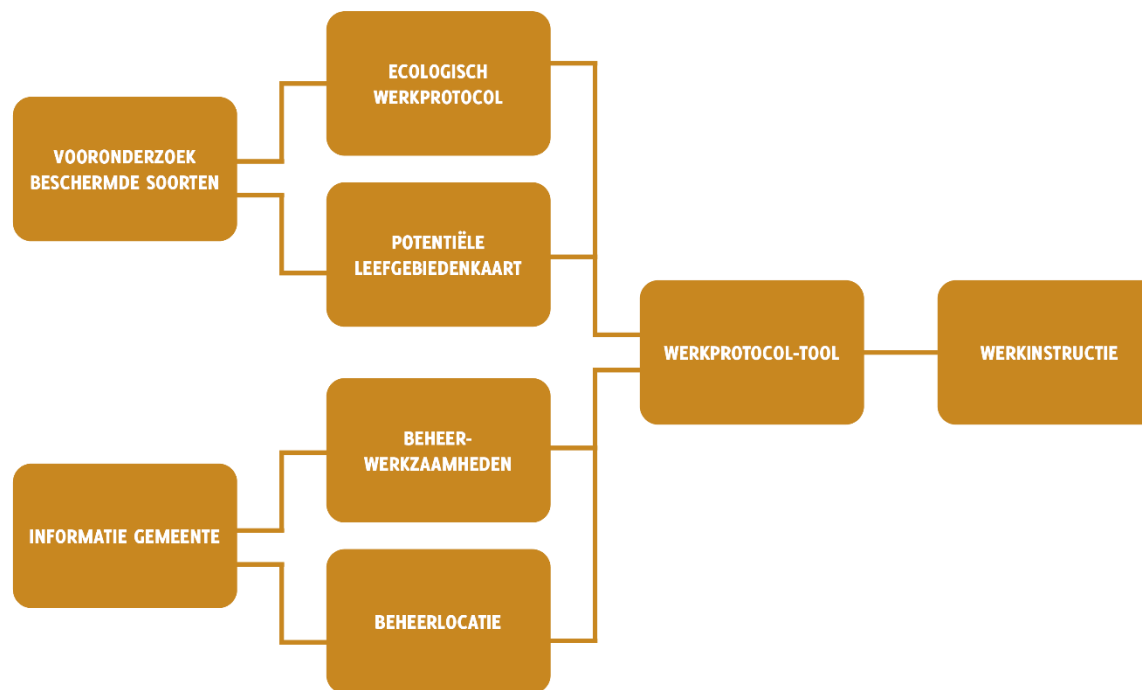
1.4 WERKLOCATIE

De werklocatie omvat verschillende beheervlakken binnen de gemeente Papendrecht. In bijlage 1 is een overzicht weergegeven van de locaties vallende onder de categorie 'oevers en wateren'.

1.6 PLANNING, NOODZAAK EN WETTELIJK BELANG

De werkzaamheden uit tabel 1-1 vallen onder bestendig beheer doordat de handeling terugkerend en gericht is op behoud van de bestaande situatie. In tabel 1-1 staat weergegeven in welke periode de werkzaamheden doorgaans worden uitgevoerd.

Bestendig beheer is nodig om het openbare gemeentelijk groen te onderhouden en daarmee zorg te dragen voor veiligheid, natuurlijke waarden en de recreatieve functie ervan.

Figuur 1-1. Gebruik van het Werkprotocol en de bijbehorende documenten

Gemeenten dienen zich te houden aan het uitvoeren van wettelijke taken wat betreft onderhoud. In sommige uitzonderlijke gevallen is overtreding van de verboden in de Wet natuurbescherming (met mate) toegestaan (art. 3.3.4, art 3.8.5 en art. 3.10.2).

Er moet hiervoor sprake zijn van

één of meerdere in de wet genoemde belangen:

1. Volksgezondheid
2. Openbare veiligheid
3. Bescherming wilde flora en fauna
4. Dwingende redenen van groot openbaar belang (sociaal, economisch, wezenlijk gunstig effect voor milieu)

In deze uitzonderlijke gevallen kan een ontheffing of vrijstelling worden verleend door de provincie. Wanneer de directe openbare veiligheid niet in het geding is, dient er alvorens een overtreding wordt begaan contact te worden opgenomen met een ecooloog en met de provincie.

1.7 LEESWIJZER

In hoofdstuk 1 is de nut en noodzaak van het werkprotocol beschreven, bij welke beheerwerkzaamheden het protocol te gebruiken is en hoe dit protocol te gebruiken is. Hoofdstuk 2 gaat over de beschermde soorten waar de beheerwerkzaamheden een risico voor vormen. Ook gaat het kort in op de benodigde bevoegd- en bekwaamheden van uitvoerders. Hoofdstuk 3 bevat uitgebreide instructies van maatregelen die uitgevoerd dienen te worden bij aanwezigheid van bepaalde soorten(groepen) binnen de beheervlakken. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen algemeen en specifiek zorgvuldig handelen, en tussen het werken binnen of buiten beschermingszones en kwetsbare periodes. Hoofdstuk 4 bevat

instructies met betrekking tot monitoring en vastlegging van en communicatie over soortgegevens. Daarna volgt een overzicht van bijbehorende documenten en geraadpleegde bronnen. In de bijlagen is een kaart te vinden van de beheervlakken, informatie over deskundigheid behorende bij specifieke rollen. Ook is er een lijst opgenomen met soorten die vallen onder riet- en watervogels.

Tabel 1-1 Werkzaamheden uitgevoerd in Papendrecht aan oevers en wateren. De periode van uitvoering is afhankelijk van de aanwezige soorten. Er kunnen mogelijk afwijkingen optreden. Er dient altijd te worden gekeken welke werkperiode geldig is voor het werkgebied.

WERKZAAMHEDEN WATER EN OEVERS		
Werkzaamheden	Frequentie per jaar	Huidige periode van uitvoer
Maaien oevers	1x per jaar	Oktober t/m januari
Baggerwerkzaamheden	1x per 10 jaar	September t/m november
Schonen van sloten	1x per jaar	September t/m oktober
Schonen stroomprofiel extra	1x per jaar (selectief)	Zomerperiode
Veldbezoek (quickscan) of voorloopronde	Variabel	Voorafgaande aan de werkzaamheden
Verwijderen drijfvuil	Maandelijks (12x)	Variabel
Verwijderen drijvende waterplanten en kroos	1x per jaar (selectief)	Zomerperiode
Vrijmaken duikers	Variabel	Variabel

HOOFDSTUK 2:

SOORTEN EN RISICOANALYSE

2.1 VERWACHTE BESCHERMDE SOORTEN

De verspreiding en het voorkomen van de te verwachten beschermde soorten binnen de gemeentegrenzen is onderzocht door een combinatie van literatuuronderzoek via de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF), aangevuld met waarnemingen verzameld vanuit groene groepen en aanvullende onderzoeken. Daarnaast is er onderzoek gedaan in het veld om het literatuuronderzoek aan te vullen en te controleren. De te verwachten beschermde soort(groepen) zijn samengevat in tabel 2-1.

In het 'Vooronderzoek beschermde soorten' (NLadviseurs, 2023) is weergegeven welke soorten voor kunnen komen in Papendrecht, het zogenaamde potentiële leefgebied. Voor enkele soorten is stedelijk gebied, op basis van habitateisen, uitgesloten als leefgebied.

Sommige soorten, zoals de rugstreeppad, zijn zeer mobiel, waardoor een relatief groot areaal aangewezen is als potentieel leefgebied.

Naar verwachting zijn delen van deze potentiële leefgebieden in de praktijk zelf echter ongeschikt. Een dusdanig gedetailleerde geschiktheid per soort is op basis van kaartmateriaal nauwelijks nauwkeurig te bepalen. Nieuwe gegevens over de verspreiding en het voorkomen van soorten binnen de gemeente kunnen worden meegenomen om de leefgebieden te actualiseren.

Het aanwijzen van potentiële leefgebieden brengen soortspecifieke maatregelen met zich mee voor die locaties. De geplande werkzaamheden op een locatie kunnen in strijd zijn met deze maatregelen. Wanneer de strijdige werkzaamheden toch noodzakelijk blijken, kan worden onderzocht of de soort daadwerkelijk voorkomt.

Het laten uitvoeren van soortgelijk ecologisch nader onderzoek naar de soort gebeurd conform vigerende protocollen (Netwerk Groene Bureaus) en door een ecologisch deskundige.

Tabel 2-1. Beschermde soorten bij de beheervlakken te verwachten in categorie 'oevers en wateren'.

TE VERWACHTEN BESCHERMDE SOORTEN	
Soort(groep)	Beschermingsregime Wet natuurbescherming
Vogels algemeen*	Vogelrichtlijn 3.1
IJsvogel en oeverzwaluw	Vogelrichtlijn 3.1, categorie 5
Vleermuizen**	Habitatrichtlijn 3.5
Bever	Habitatrichtlijn 3.5
Amfibieën***	Andere soorten 3.10 / Habitatrichtlijn 3.5
Rivierrombout	Andere soorten 3.10
Grote modderkruiper	Andere soorten 3.10 / Habitatrichtlijn 3.5
Platte schijfhoren	Habitatrichtlijn 3.5

* Watervogels, steltlopers, meeuwen en sterns. (Bijlage 3)

** Baardvleermuis, gewone dwergvleermuis, gewone grootoor-vleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis en ruige dwergvleermuis

***Heikikker, poelkikker, rugstreeppad.

2.2 UITWERKING RISICOANALYSE

Per soort(groep) is een indeling gemaakt per activiteit waarbij per soort de aanwezige beschermde leefgebieden en/of verblijven en de bijbehorende verwachte risico's zijn weergegeven (tabel 2-2).

2.3 DESKUNDIGHEID

Deskundigheid rondom flora & fauna moet altijd aantoonbaar zijn. In bijlage 2 zijn de definities opgenomen van de minimale aantoonbare kennis die verwacht wordt bij de rollen benoemd in deze paragraaf, zoals beschreven in het bij de gedragscode bijbehorende handboek (Stadswerken, 2021). Voor dit werk geldt de volgende borging van deskundigheid:

- Werkvoorbereiding opdrachtnemer:
  - Werkprotocol is opgesteld door een ecologisch deskundige (zie bijlage 2)
  - Gecertificeerde werkvoorbereider, Wet natuurbescherming niveau 3
- Uitvoering:
  - Ecologisch deskundige (zie bijlage 2) bij nader onderzoeken
  - Flora- en faunacontroleur bij controles voorafgaand aan de werkzaamheden zoals broedvogelcheck, Wet natuurbescherming niveau 3.
  - Uitvoerende, Wet natuurbescherming niveau 1. Minimaal één medewerker met niveau 1 aanwezig per werkploeg.
  - Uitvoerende Wet natuurbescherming niveau 1. Bij het uitvoeren van werkzaamheden van maatregelen D hebben alle werknemers Wet natuurbescherming niveau 1.
  - Voorman, Wet natuurbescherming niveau 2.

Tabel 2-2. Per werkzaamheid is aangegeven welk leefgebied, risico's en aanpak verwacht wordt per soort. Zie paragraaf 3.2 voor de specifieke aanpak en de categorieën.

SOORT	BESCHERMD LEEFGEBIED EN/OF VERBLIJF	RISICO'S	CATEGORIE	AANPAK
WERKZAAMHEID:	SCHONEN VAN WATEREN			
Vogels algemeen (riet- en watervogels)	Nestlocaties en foerageergebied	Doding, vernietiging of verstoring nestlocatie	A, B & C	<ul style="list-style-type: none"> - Controle vooraf; instellen beschermingszone - Werkzaamheden in beschermingszone uitvoeren buiten broedseizoen - In het broedseizoen specifiek zorgvuldig handelen bij nestlocaties
IJsvogel en oeverzwaluw	Foerageergebied	Verstoring foerageergebied	A	<ul style="list-style-type: none"> - Controle vooraf; instellen beschermingszone - Geen werkzaamheden binnen beschermingszone
Vleermuizen	Foerageergebied	Aantasting	B	<ul style="list-style-type: none"> - Werkzaamheden uitvoeren buiten periode mrt-okt
Bever	Verblijf (burcht), rust- en foerageergebied	Vernietiging verblijf of verstoring foerageer- of rustgebied	A, B, C & D	<ul style="list-style-type: none"> - Controle vooraf; instellen beschermingszone - Werkzaamheden buiten periode mei-aug - Specifiek zorgvuldig handelen bij werken binnen beschermingszone of binnen periode mei-aug
Amfibieën	Voortplantingsgebied	Doding, vernietiging of verstoring voortplantingsgebied	A, B & D	<ul style="list-style-type: none"> - Specifiek zorgvuldig handelen bij werken binnen beschermingszone
Rivierrombout	Voortplantingshabitat, aquatisch habitat van larven	Doding, vernietiging of verstoring voortplantingsgebied en/of larven	B	<ul style="list-style-type: none"> - Controle vooraf; instellen beschermingszone - Werken in periode half juli-half aug - Flauwe taluds besparen Min. 50% van onderwatervegetatie en waterbodem sparen
Grote modderkruiper	Voortplantings-, rust-, en foerageergebied	Doding, vernietiging of verstoring voortplantings-, of rustgebied	B	<ul style="list-style-type: none"> - Specifiek zorgvuldig handelen binnen voortplantings- en rustgebied

SOORT	BESCHERMD LEEFGEBIED EN/OF VERBLIJF	RISICO'S	CATEGORIE	AANPAK
Platte schijfhoren	Voortplantings- en rustplaatsen	Doding, vernietiging of verstoring voortplantings- en rustlocatie	A & D	<ul style="list-style-type: none"> - Controle vooraf; instellen beschermingszone - Werken buiten beschermingszone - Binnen beschermingszone specifiek zorgvuldig handelen
WERKZAAMHEID:	MAAIEN OEVERS, RIJBEGINGEN OVER OEVERS, DEPONEREN VAN BAGGER OP OEVERS			
Vogels algemeen (riet- en watervogels)	Nestlocaties en foerageergebied	Doding, vernietiging of verstoring nestlocatie en/of foerageergebied	A, B & C	<ul style="list-style-type: none"> - Controle vooraf; instellen beschermingszone - Werkzaamheden binnen beschermingszone uitvoeren buiten broedseizoen - In het broedseizoen specifiek zorgvuldig handelen bij nestlocaties
IJsvogel en oeverwaluw	Nestlocaties en foerageergebied	Doding, vernietiging of verstoring nestlocatie en/of foerageergebied	A	<ul style="list-style-type: none"> - Controle vooraf; instellen beschermingszone - Geen werkzaamheden binnen beschermingszone
Vleermuizen	Foerageergebied, vliegroute	Aantasting	B	<ul style="list-style-type: none"> - Werkzaamheden uitvoeren buiten periode mrt-okt - Bij potentiële lichtvervuiling minimaal 50% van vegetatie sparen
Bever	Verblijf (burcht), rust- en foerageergebied	Vernietiging verblijf of verstoring foerageer- of rustgebied	A, B, C & D	<ul style="list-style-type: none"> - Controle vooraf; instellen beschermingszone - Werkzaamheden buiten periode mei-aug - Specifiek zorgvuldig handelen bij werken binnen beschermingszone of binnen periode mei-aug
Noordse woelmuis	Voortplantingsgebied, foerageergebied en winterverblijfplaats	Doding, vernietiging of verstoren foerageer- of rustgebied	A & B	<ul style="list-style-type: none"> - Specifiek zorgvuldig handelen bij werken binnen beschermingszone

SOORT	BESCHERMD LEEFGEBIED EN/OF VERBLIJF	RISICO'S	CATEGORIE	AANPAK
Amfibieën	Land- en overgangshabitat	Doding, vernietiging of verstoring	A, B & D	- Specifiek zorgvuldig handelen bij werken binnen beschermingszone
Rivierrombout	Uitsluipplekken en foerageergebied	Doding, vernietiging of verstoring	B	- Controle vooraf; instellen beschermingszone - Werkzaamheden buiten periode mei-okt - Min. 25% oeverbegroeiing blijft intact - Maaihoogte minimaal 10cm

HOOFDSTUK 3:

MAATREGELEN

3.1 ALGEMEEN ZORGVULDIG HANDELEN

Algemeen zorgvuldig handelen is van toepassing op alle werkzaamheden. Het geeft een invulling aan de algemene zorgplicht die geldt voor alle plant- en diersoorten (Wet natuurbescherming, artikel 1.11). Maatregelen bestaan uit:

- Werken vanuit één richting en stapvoets zodat mobiele dieren altijd kunnen vluchten
- Werken vanuit een gesloten eind naar een open eind
- Niet alle sloten of de hele sloot tegelijk schonen of baggeren
- Schoonsel en bagger op de kant deponeren en minimaal 48 uur laten liggen, zodat dieren weg kunnen vluchten
- Bij het deponeren van schoonsel of bagger wordt rekening gehouden met leefgebied van (mogelijk) aanwezige soorten
- Baggeren en schonen van wateren wordt uitgevoerd in september en oktober.
- Geluid en bewegingen worden tot een minimum beperkt

- Zoveel mogelijk met lichte machines werken. Met zware machines wordt zoveel mogelijk over verharding gereden
- Werken tijdens de avonduren wordt zoveel mogelijk beperkt om lichtvervuiling te voorkomen. Als werkzaamheden in het donker worden uitgevoerd, wordt enkel de werklocatie verlicht.

3.2 SPECIFIEK ZORGVULDIG HANDELEN

Onder specifiek zorgvuldig handelen wordt het aangepast werken verstaan bij mogelijk voorkomen van een beschermde soort. De locaties van handelen zijn verder uitgewerkt in de verspreidingskaarten en de werkprotocol-tool. Per soort(groep) is in deze paragraaf uitgewerkt welke specifieke maatregelen genomen moeten worden om negatieve effecten zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken. De maatregelen zijn ingedeeld in verschillende categorieën, op volgorde van prioriteit, A, B, C en D. Indien mogelijk worden werkzaamheden uitgevoerd volgens de maatregelen bij A. Alleen wanneer dat niet mogelijk is wordt er gewerkt volgens B, daarna pas C. Categorie

A, B en C voorzien in het voorkomen van een overtreding van de Wet natuurbescherming. Bij categorie D is er sprake van beperkt overtreden van de Wet natuurbescherming en mag deze alleen toegepast worden wanneer er sprake is van wettelijk belang, bijvoorbeeld wanneer veiligheid in het geding komt.

A - BUITEN DE BESCHERMINGZONE

Markeren van een beschermingszone op basis van de essentiële onderdelen van het leefgebied van de soort, de verstoringgevoeligheid van de soort en de invloed van de uit te voeren werkzaamheden. Alleen werken buiten deze zone en voorkomen negatieve effecten binnen deze zone.

B - BINNEN BESCHERMINGZONE & BUITEN KWETSBARE PERIDOE

Binnen de beschermingszone buiten de kwetsbare periode van de soort werken. Geen aantasting van essentiële onderdelen van het leefgebied en voorkomen van verstoring door het treffen van maatregelen.

C - BINNEN BESCHERMINGSZONE & BINNEN KWETSBARE PERIODE

Binnen de beschermingszone binnen de kwetsbare periode van de soort werken. Voorkomen van aantasting essentiële onderdelen van het leefgebied en verstoren door het treffen van maatregelen.

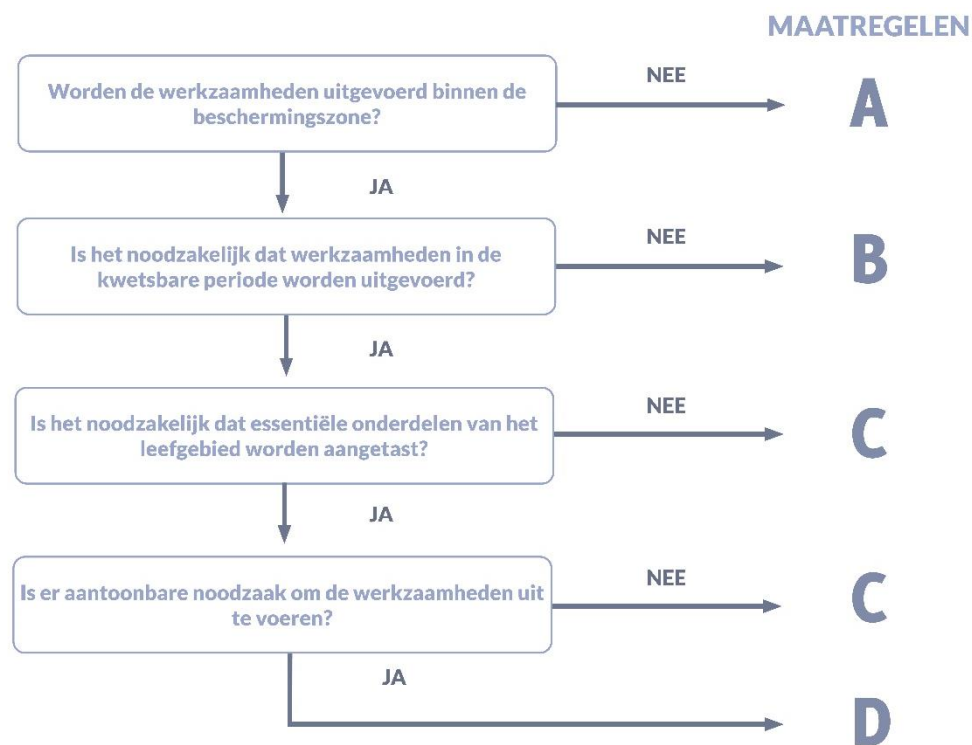
D - BINNEN BESCHERMINGSZONE, BINNEN KWETSBARE PERIODE & AANTASTING ESSENTIEEL LEEFGEBIED

Binnen de beschermingszone werken met een geringe (tijdelijke) aantasting van essentiële onderdelen van het leefgebied. Het werk faseren waarbij een deel van het essentiële leefgebied tijdelijk niet beschikbaar is. Er worden maatregelen getroffen om negatieve effecten zoveel mogelijk te beperken. In de laatste plaats kunnen essentiële delen van het leefgebied opgeheven worden indien er (tijdelijke) alternatieven beschikbaar zijn en duurzame alternatieven op termijn beschikbaar komen.

Werken binnen categorie D dient te worden gezien als een laatste redmiddel en mag alleen gebruikt worden wanneer categorie A t/m C niet mogelijk zijn. Categorie D

betreft een (tijdelijke) overtreding van de Wet natuurbescherming en is alleen toegestaan bij het werken met deze gedragscode. Het is noodzakelijk om de werkwijze van de beheermaatregelen binnen deze categorie te documenteren in een ecologisch logboek. Hierin dient te worden vermeld:

- Op welke manier er gewerkt is binnen cat. D
- Waarom werkzaamheden binnen cat. A t/m C niet mogelijk waren
- Wanneer er gewerkt is binnen deze cat. D
- Op welke manier er rekening is gehouden met de soort

3.2.1 VOGELS ALGEMEEN (RIETVOGELS EN WATEROVGELS)

Bij oevers en wateren broeden algemene soorten in het riet, zoals de kleine karekiet en rietzanger. Zie Bijlage 3 voor de volledige lijst. Deze soorten maken nesten tussen het riet en andere hoge oeverbegroeiing. Voor deze soorten zijn locaties met hoge dichtheden aan riet van belang. Ook de structuur van de begroeiing is van belang. Idealiter is er een afwisseling aan jong en volwassen riet en verschillende hoogtes en diktes. Langs de oever broedden ook eenden, ganzen, waterhoentjes en zwanen. Op open water maken watervogels zoals meerkoeten en futen hun nest. Het water maakt voor deze vogels deel uit van foerageergebied, baltsplaats en soms ook slaapplaats.

Voor de rietvogels zijn belangrijke gebieden aangewezen op de potentiële leefgebiedenkaart. Hier wordt maximaal 30% per jaar gemaaid zodat er ook meerjarige vegetatie behouden blijft. Werkzaamheden aan rietvegetaties binnen het broedseizoen, dienen zo veel mogelijk voorkomen te worden. Worden er toch

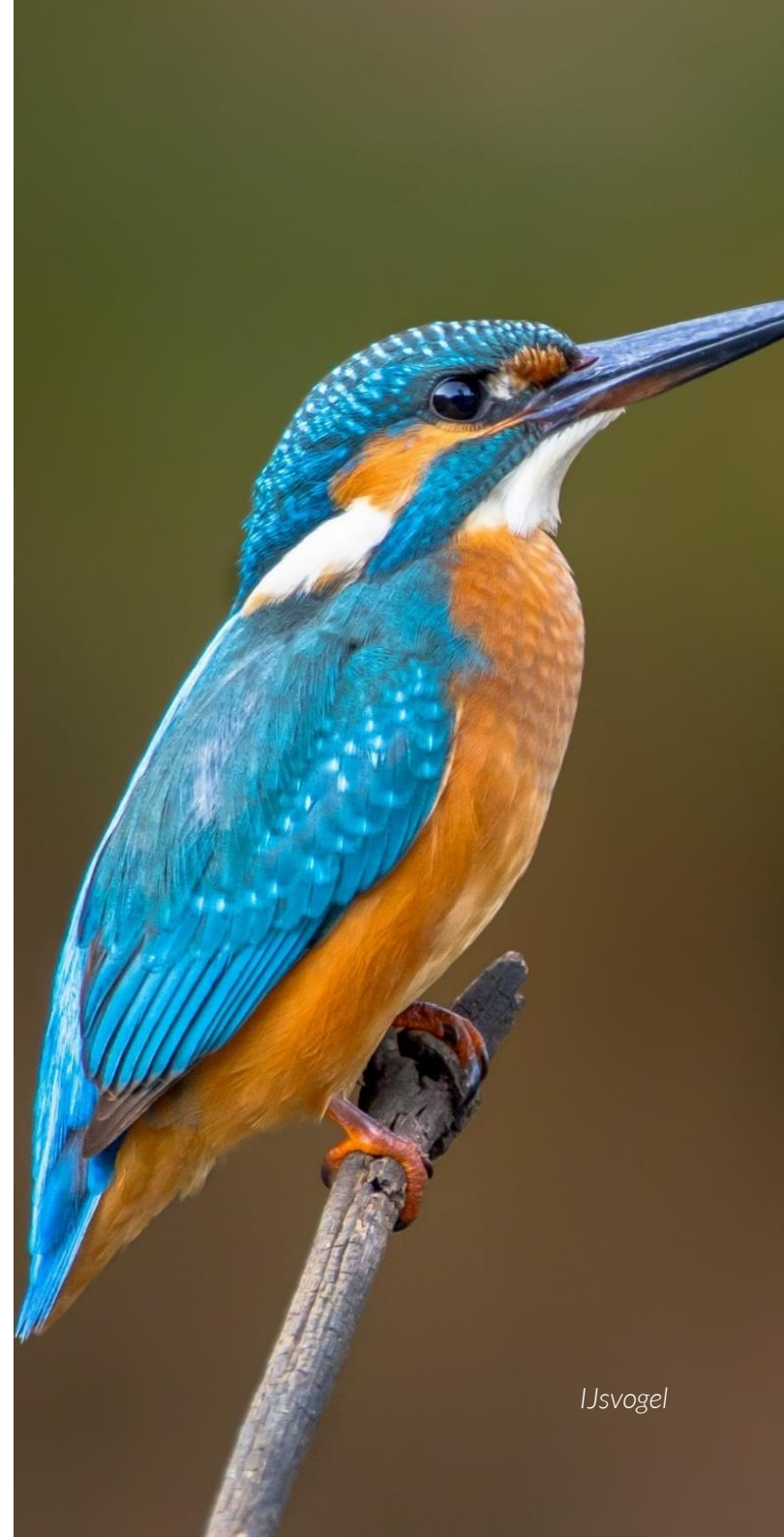
werkzaamheden in de omgeving van riet of struiken binnen het reguliere broedseizoen (maart t/m augustus) uitgevoerd, dan dient er vooraf door een fauna-inspecteur of ecologisch deskundige gecontroleerd te worden op aanwezige nesten.

A - BUITEN DE BESCHERMINGZONE

Door een ecologisch deskundige wordt een beschermingszone bepaald waarbinnen het essentieel leefgebied van die soort valt. Deze leefgebieden worden ontzien tijdens de werkzaamheden en verstoring van broedgevallen moet voorkomen worden. De beschermingszone rondom een nest is algemeen bepaald op 10 meter maar afhankelijk van de soort kan deze groter zijn.

B - BINNEN BESCHERMINGZONE & BUITEN KWETSBAAR PERIODE

Werkzaamheden vinden plaats buiten het algemene broedseizoen. Het broedseizoen duurt globaal van maart t/m augustus. Maaien van vegetatie buiten de broedperiode in de aangewezen locaties voor rietvogels mag niet meer zijn dan 30% per jaar.

IJsvoegel

C - BINNEN BESCHERMINGSZONE & BINNEN KWETSBARE PERIODE

Actief gebruikte nestlocaties in riet en bij oevers worden gemarkeerd en ontzien. De nesten mogen niet worden verstoord. Er wordt minimaal 5 meter afstand gehouden. Foerageer en dekking wordt zoveel mogelijk behouden. Wanneer er kuikens aanwezig zijn mag er niet worden gewerkt.

3.2.2 IJSVOGEL EN OEVERZWALUW

IJsvogels en oeverzwaluwen hebben nesten in stijlkanten langs waterwegen. Hierin graven zij een nestgang waarin gebroed wordt. IJsvogels broeden als koppel solitair en zijn afhankelijk van begroeiing langs de oevers, helder water met vissen en overhangende takken of andere uitkijkposten.

Oeverzwaluwen broeden in kolonieverband in de buurt van grote wateren en rivieren. Ze kunnen ook nesten maken in zanddepots en in afgravingen. In Papendrecht zijn geschikte leefgebieden voor de ijsvogel en de oeverzwaluw.

Bij werkzaamheden binnen gebieden die aangewezen zijn als potentiële leefgebieden

voor de ijsvogel en/of de oeverzwaluw dient er van tevoren een controle plaats te vinden op mogelijke nestlocaties. Dit gebeurt door een deskundige persoon op het gebied van vogels. Tussen de controle en de werkzaamheden mag binnen het broedseizoen niet meer dan een week zitten.

In het geval van aanwezige nesten van ijsvogels en oeverzwaluwen geldt dat er alleen buiten de beschermingszone mag worden gewerkt.

A - BUITEN DE BESCHERMINGZONE

In gebruik zijnde nesten van ijsvogels en oeverzwaluwen worden gemarkeerd en rondom het nest wordt een beschermingszone ingesteld. Binnen deze beschermingszone vinden geen werkzaamheden plaats. Binnen het broedseizoen is de grootte van de zone minimaal 5 meter en wordt in overleg met een deskundige bepaald. Buiten het broedseizoen is de beschermingszone mogelijk kleiner. De nestlocaties dienen bij werkzaamheden gespaard te blijven evenals

andere aangewezen essentiële onderdelen van de beschermingszone.

3.2.4 VLEERMUIZEN

Wateren en oevers kunnen onderdeel zijn van het foerageergebied en de vliegroute van vleermuizen. Er zijn soorten die sterk gebonden zijn aan water voor hun voedselvoorziening zoals watervleermuizen en meervleermuizen die laag boven het water insecten vangen. Er is geschikt leefgebied voor deze soorten in Papendrecht. Maar ook andere soorten kunnen in de beschutting van de oevervegetatie boven het water foerageren. Het verwijderen van deze oevervegetatie kan effect hebben op het functioneren van dit foerageergebied.

Bij het werken binnen gebieden die zijn aangewezen als vliegroutes of foerageergebieden voor vleermuizen dient op de volgende manier gewerkt te worden:

B - BINNEN BESCHERMINGZONE & BUITEN KWETSBARE PERIODE

Werkzaamheden waarbij oevervegetatie of zeer ruige (kruidenrijke) vegetatie wordt

verwijderd uitvoeren buiten de gebruiksperiode. De gebruiksperiode duurt indicatief van maart t/m november. Vegetatie (riet, kruidige begroeiing bij oevers) voor minimaal 50% sparen wanneer deze licht van bijvoorbeeld lantaarnpalen blokkeren richting wateren. Dit is met name belangrijk voor lichtschuwere soorten zoals watervleermuis.

3.2.5 BEVER

Voor de bever is het water een belangrijk onderdeel van het leefgebied. De functionele leefomgeving van een voortplantingsplaats en rustplaats van een bever bestaat uit: eetbare bomen, struiken en planten op de oever (tot 20 meter), water van voldoende diepte, burchten en legers.

Bij werkzaamheden binnen gebieden die zijn aangewezen als potentiële leefgebieden voor de bever kan er gewerkt worden op de volgende manieren:

A - BUITEN DE BESCHERMINGZONE

Er worden geen werkzaamheden uitgevoerd in het essentiële leefgebied van de bever.

B - BINNEN BESCHERMINGZONE & BUITEN KWETSBARE PERIODE

Bij rust- en voortplantingsplaatsen worden werkzaamheden uitgevoerd buiten de kwetsbare periode. De kwetsbare periode van de bever is van mei tot en met augustus.

De mogelijke werkzaamheden binnen de beschermingszone en het behoud van de functionaliteit dienen te worden bepaald door een ecologisch deskundige. Er wordt in ieder geval niet gewerkt:

- vanaf de oever waarin zich een hol of burcht bevindt.
- in de periode rond zonsondergang of zonsopkomst in de omgeving van de burcht.
- in het geval van ijsgang.

C - BINNEN BESCHERMINGZONE & BINNEN KWETSBARE PERIODE

Werkzaamheden binnen de beschermingszone zijn toegestaan binnen de kwetsbare periode wanneer er met

handkracht wordt gewerkt en wanneer de werkzaamheden overdag worden uitgevoerd.

(Maai)beheer dient gericht te zijn op behoud van de essentiële leefomgeving. Dit gebeurt door gefaseerd te werken in tijd en ruimte met behoud van essentiële foerageerlocaties.

D - BINNEN BESCHERMINGZONE, BINNEN KWETSBARE PERIODE & AANTASTING ESSENTIEEL LEEFGEBIED

Bij aantoonbare noodzaak (bijvoorbeeld in het kader van veiligheid of doorstroming van het water) mag in de kwetsbare voortplantingsperiode worden gewerkt. Hierbij moet gefaseerd gewerkt worden, 50% van de onderwater- en oevervegetatie moet hierbij behouden blijven per jaar. Voortplantingsplaatsen dienen behouden te blijven. Minimale maaihoogte aan de oever is 10 cm. In de winterperiode dient de bodem ongemoeid te worden gelaten.

3.2.5 NOORDSE WOELMUIS

Kruidige oeverbegroeiingen vormen onderdeel van het leefgebied van kleine zoogdieren zoals (woel)muizen die er ook

hun hol kunnen maken. Ook onder riethopen kunnen nesten van de noordse woelmuis aanwezig zijn. Deze soort gebruikt oeverbegroeiing tevens als foerageergebied en kan daarnaast ook goed zwemmen. In Papendrecht zijn waarnemingen van noordse woelmuizen bekend.

In gebieden die zijn aangewezen als potentiële leefgebieden van de noordse woelmuis kan op de volgende manier gewerkt worden:

A - BUITEN DE BESCHERMINGZONE

Werkzaamheden worden niet uitgevoerd in leefgebied van noordse woelmuis.

B - BINNEN BESCHERMINGZONE & BUITEN KWETSBARE PERIDOE

Werkzaamheden worden uitgevoerd in de maanden september en oktober. Dit is in de minst kwetsbare periode, na de voortplanting en voor de winterrust. Wanneer in de winter het voorkomen van noordse woelmuis kan worden uitgesloten omdat het perceel te nat is, mogen werkzaamheden ook in de winterperiode

Rugstreeppad

worden uitgevoerd. Dit wordt bepaald door een ecologisch deskundige.

Grasland of rietland wordt maximaal eenmaal per jaar gemaaid, waarbij minimaal 50% van het leefgebied in stroken of vlakken behouden blijft, bijvoorbeeld in de vorm van stroken van minimaal 5m breed. Maaien op minimaal 10cm hoogte.

3.2.6 AMFIBIEËN (HEIKIKKER, POELKIKKER & RUGSTREEPPAD)

Voor alle amfibieënsoorten is water van belang voor de voortplanting. Eitjes worden afgezet in tal van waterlichamen, vennen, poelen, ondiepe plassen, afgesloten rivierarmen, sloten etc. Elke soort heeft zo zijn voorkeur. De meeste soorten hebben met name een binding met het water gedurende de voortplantingsperiode. Diverse soorten overwinteren echter ook in diepere delen van waterlichamen. Rondom voortplantingswater van amfibieën maken oevers essentieel onderdeel uit van het leefgebied. Soorten vinden hier beschutting in vegetatie en voedsel.

De heikikker is waargenomen in de Alblasserwaard. Deze beschermde soort heeft een voortplantingsperiode vroeg in het jaar en foerageert en overwintert op het land.

De rugstreeppad is waargenomen op verschillende locaties binnen de gemeente. De voortplantingsperiode loopt van april tot en met juli. De soort overwintert op het land. Rugstreeppadden, en dan vooral de juvenielen, kunnen afstanden tot wel circa 5 kilometer afleggen op zoek naar geschikt leefgebied.

Ook de poelkikker wordt verwacht in Papendrecht. Dit is door een ecologisch deskundige onderzocht doormiddel van een habitatbeoordeling. De poelkikker heeft een voortplantingsperiode van half maart t/m juli en overwintert op het land. Buiten de voortplantingstijd komt de poelkikker vooral op het land voor.

In gebieden die zijn aangewezen als potentiële leefgebieden van amfibieën kan gewerkt worden op de volgende manieren:

A - BUITEN DE BESCHERMINGZONE

Werkzaamheden worden enkel uitgevoerd buiten de door de ecologisch deskundige vastgestelde beschermingszone van beschermde amfibieën.

B - BINNEN BESCHERMINGZONE & BUITEN KWETSBARE PERIDOE

Het essentieel habitat van de soort, aangewezen door de ecologisch deskundige, wordt gemarkeerd.

Schonen van wateren vindt plaats buiten de voortplantingsperiode (tabel 3-1) van de aanwezige soort(en). Minimaal 25% van de onderwatervegetatie wordt gespaard. Dit kan door in stroken te werken. Bagger of schoonsel wordt op de oever gelegd om dieren de kans te geven te vluchten. Werken met zware machines wordt zoveel mogelijk uitgevoerd vanaf de verharding.

Maaien van oevers wordt maximaal éénmaal per jaar uitgevoerd. Hierbij wordt een maaihogte van minimaal 10 cm aangehouden en er wordt gefaseerd gewerkt, 25% van de vegetatie wordt jaarlijks behouden. Maaiwerkzaamheden

vinden plaats wanneer de dieren in winterrust zijn. Elementen zoals dood hout, stronken, houtstapels, takkenrillen, struweel en stapels stenen moeten zoveel mogelijk worden gespaard.

D - BINNEN BESCHERMINGSZONE, BINNEN KWETSBARE PERIODE & AANTASTING ESSENTIEEL LEEFGEBIED

Bij aantoonbare noodzaak (bijvoorbeeld in het kader van veiligheid of doorstroming van het water) mag in de kwetsbare voortplantingsperiode worden gewerkt. Hierbij moet gefaseerd gewerkt worden, 50% van de onderwater- en oevervegetatie moet hierbij behouden blijven per jaar. Voortplantingsplaatsen dienen behouden te blijven. Minimale maaihoogte aan de oever is 10 cm. In de winterperiode dient de bodem ongemoeid te worden gelaten.

3.2.7 RIVIERROMBOUT

Open water is voor libellen cruciaal voor de voortplanting: als ei-afzetplek en als opgroeigebied voor de larven. Het uitkruipen van de imago's vindt plaats in boven het water uitstekende oevervegetatie. De sliblaag is van belang

voor (overwintering van) de larven. De oeverbegroeiing biedt beschutting en insecten om op te jagen. Ook gebruiken sommige soorten planten langs de oever om als imago uit te kruipen.

De rivierrombout komt in Nederland als zeldzame libellensoort voor langs de grote rivieren. Met name op zandstrandjes tussen de kribben van rivieren en op plekken waar zand of slik is afgezet wordt geschikt habitat aangetroffen. Eitjes worden aan het wateroppervlak afgezet en de uitkruipende larven gaan maximaal 10 meter het land op vanaf de waterlijn.

Geschikte wateren binnen de gemeente Papendrecht bevindt zich in de Noord, Benden Merwede en de verschillende havens van de gemeente. Geschikte plekken hebben zand- of slibstrandjes of tussen de kribben. Sloten en stilstaande wateren zijn niet geschikt.

B - BINNEN BESCHERMINGZONE & BUITEN KWETSBARE PERIODE

De essentiële onderdelen van het leefgebied (waterlichamen, waterplanten en

Rivierrombout

oeverbegroeiing) worden gemarkeerd. Minimaal 50% van de onderwatervegetatie en de waterbodem blijft jaarlijks gespaard. Ten minste 25% van de oevervegetatie laten staan.

Maaierwerkzaamheden worden uitgevoerd buiten de vliegtijd en uitsluitijd van libellen. Deze periode loopt van mei tot en met september. De maaierhoogte is minimaal 10cm. Behoud structurelementen en een verscheidenheid aan verlandingsstadia zoals waterplanten, riet en ruigte en een flauw oevertalud.

Bagger- en schoonwerkzaamheden kunnen maar beperkt uitgevoerd. Omdat de libellenlarven jaarrond aanwezig zijn in het slib van de oevers, is verstoring bijna niet te voorkomen. In de periode tussen half juli en half augustus is de kans op verstoring het kleinst omdat de meeste larven dan uitgeslopen zijn. Als deze periode in strijd is met de maatregelen voor andere aanwezige diersoorten, kan de periode tussen half augustus en half september worden uitgevoerd. Flauwe

taluds dienen zoveel mogelijk te worden gespaard bij de werkzaamheden.

3.2.8 GROTE MODDERKRUIPER

De grote modderkruiper komt voor in (deels) verlande sloten met een goed ontwikkelde vegetatie. Alle wateren, m.u.v. van grote geïsoleerde poelen, in beheer van gemeente Papendrecht zijn aangemerkt als potentieel geschikt voor de grote modderkruiper. Zonder veldbezoek of nader onderzoek is aan- of afwezigheid van de soort niet op voorhand uit te sluiten. Binnen gebieden aangewezen als geschikt habitat voor de grote modderkruiper kan worden gewerkt op de volgende manier:

B - BINNEN BESCHERMINGZONE & BUITEN KWETSBARE PERIDOE

Er worden geen werkzaamheden uitgevoerd in de voortplantingsperiode, april t/m augustus. Buiten de voortplantingsperiode wordt op de volgende wijze gewerkt:

- langzaam één kant op werken;
- van een dichte kant naar open water toewerken zodat dieren kunnen vluchten;

- jaarlijks wordt 25% van de onderwater- en oevervegetatie behouden. Dit gebeurt gefaseerd.
- schoonresten en bagger worden op de kant gezet en worden nagelopen op vissen en larven welke direct worden teruggeplaatst
- werken bij watertemperaturen tussen 5 °C en 20 °C;
- er wordt bij voorkeur gewerkt met een baggerzuiger. Wanneer wordt gewerkt met een baggerbak dient de bak voor de oever te worden omhooggehaald zodat vissen kunnen vluchten. Dezelfde werkwijze geldt voor het schonen met een maaikorf.

3.2.9 PLATTE SCHIJFHOREN

Het gaat hierbij om een beschermd weekdier. De platte schijfhoren leeft vooral in vrijwel stilstaande of zwak stromende wateren met een rijke onderwatervegetatie in het veenweidegebied. Draadwier lijkt van belang voor de eiafzetting. Grotere volwassen dieren worden ook vaak op andere waterplanten gevonden, zoals op krabbenscheer, grof hoornblad, kikkerbeet,

brede en smalle waterpest en op wortels van oeverplanten als de gele lis. In de winter zakken de schelpdieren samen met de waterplanten naar de bodem.

Binnen gebieden aangewezen als geschikt habitat voor de platte schijfhoren kan worden gewerkt op de volgende manier:

A - BUITEN DE BESCHERMINGZONE

De locaties met rijke onderwatervegetatie met eieren of individuen van de soort worden ontzien tijdens de werkzaamheden.

D - BINNEN BESCHERMINGSZONE, BINNEN KWETSBARE PERIODE & AANTASTING ESSENTIEEL LEEFGEBIED

Werkzaamheden worden gefaseerd uitgevoerd, minimaal 50% van de onderwatervegetatie en bodem wordt per jaar gespaard.

Beheer en onderhoud dient gericht te zijn op behoud van de soort en dan met name gericht op de waterkwaliteit. Voorafgaand aan bagger- en schoningswerkzaamheden dient daarom te worden beoordeeld of

uitvoering hiervan in betreffende watergang noodzakelijk is.

Werkzaamheden dienen vervolgens gefaseerd te worden uitgevoerd waarbij minimaal 50% per jaar van de watervegetatie en waterbodem gespaard blijft. Hierbij ook de waardevolle locaties (waterplanten met eieren of individuen) ontzien.

Platte schijfhoren

NATUURKALENDER WATER EN OEVERS

	JAN	FEB	MRT	APR	MEI	JUN	JUL	AUG	SEPT	OKT	NOV	DEC
RIET EN WATERVOGELS												
IJSVOGEL EN OEVERZWALUW												
VLEERMUIZEN												
BEVER												
BOOMMARTER												
NOORDSE WOELMUIS												
HEIKIKKER												
POELKIKKER												
RUGSTREEPPAD												
RIVIERROMBOUT OEVERS												
RIVOERROMBOUT WATERBODEM												
GROTE MODDERKRUIPER												
PLATTE SCHIJFHOREN												

De kalender geeft in het **rood** weer wanneer werkzaamheden bij voorkeur niet uitgevoerd worden, de kwetsbare periode van de soort. In het **oranje** wanneer de werkzaamheden kunnen uitgevoerd worden mits er zwaardere soortspecifieke maatregelen worden getroffen, de semi-kwetsbare periode. In het **geel** wordt de periode aangegeven waarin de werkzaamheden uitgevoerd kunnen worden onder enkele lichte soortspecifieke maatregelen. En in het **groen** wanneer de werkzaamheden bij voorkeur worden uitgevoerd, de minst kwetsbare periode. In deze periode kunnen nog wel enkele soortspecifieke maatregelen gelden.

HOOFDSTUK 4:

VASTLEGGING EN COMMUNICATIE

4.1 VERZAMELEN EN UITWISSELEN GEGEVENS

- Voor het periodiek bijhouden van de soortgegevens wordt een plan opgesteld om de informatie actueel te houden. Geadviseerd wordt om ieder jaar in januari de nieuwe gegevens op te halen vanuit de NDFF. Afhankelijk van de soort is het periodiek actualiseren elke 1 tot 3 jaar voldoende.
- De nesten, burchten of verblijfplaatsen die zijn aangetroffen worden na elke ronde richting de opdrachtgever gecommuniceerd en vastgelegd in bijvoorbeeld een GIS-kaart en in de maatregelenkaarten verwerkt.

4.2 COMMUNICATIE EN VASTLEGGING

Tijdens de volgende momenten wordt minimaal gewezen op het werkprotocol en de te ondernemen stappen:

- Startoverleg
- Bouwvergadering
- Oplevering (evaluatie)

Omtrent het vastleggen en borgen van soortgegevens worden de volgende afspraken gemaakt tussen opdrachtgever en aannemer:

- tijdens calamiteiten, bijvoorbeeld een onvoorziene situatie die direct actie vereist vanwege veiligheid, kan de gedragscode mogelijk niet worden gevolgd. Er wordt met een ecologisch deskundige overlegd wat de beste optie is.
- bij de opdrachtgever wordt één of meerdere contactpersonen aangewezen die uiteindelijk verantwoordelijk zijn voor het kenbaar maken en de uitvoer van het werkprotocol, verzamelen van de soortinformatie en inzetten van bevoegde personen.
- opstellen van een kort samenvattende werkinstructie per contract
- opnemen van afwijkingen en documenteren van de uitgevoerde handelingen in een logboek
- aanwezigheid van de gedragscode, het ecologisch werkprotocol en de werkinstructie op de werklocatie

4.3 ONDERTEKENING

Overdracht opdrachtgever

Dit ecologisch werkprotocol is aan de opdrachtgever overgedragen:

Namens opdrachtgever	
Handtekening werkvoorbereider	...
Plaats	...
Datum	...

Instructie medewerkers

De instructie over dit ecologisch werkprotocol heeft plaatsgevonden:

Aan wie	Wanneer (datum)	Door wie
	...	(uitvoerder)
	...	(uitvoerder)

BIJBEHORENDE DOCUMENTEN

NLadviseurs, 2023. Vooronderzoek Beschermde soorten Gedragscode Drechtsteden. Projectnummer: 337.01.23

NLadviseurs, 2023. Werkprotocol-tool Papendrecht. Projectnummer: 337.01.23

NLadviseurs, 2023. Potentiële leefgebiedenkaart Papendrecht. Projectnummer: 337.01.23

NLadviseurs, 2023. Werkinstructie Papendrecht. Projectnummer: 337.01.23

NLadviseurs, 2023. Gebruikershandleiding Werkprotocol-tool. Projectnummer: 337.01.23

LITERATUUR

Bij12, 2021. Kennisdocument bever Castor fiber Versie 1.0, juli 2017. Bij12 Utrecht.

Bij12, 2017 (1). Kennisdocument gewone dwergvleermuis Pipistrellus pipistrellus Versie 1.0, juli 2017. Bij12 Utrecht.

Bij12, 2021. Kennisdocument grote modderkruiper Misgurnus fossilis Versie 2.0, oktober 2021. Bij12 Utrecht.

Bij12, 2017 Kennisdocument Heikikker Rana arvalis Versie 1.0, juli 2017. Bij12 Utrecht.

Bij12, 2017. Kennisdocument Poelkikker Rana lessonae. Versie 1.0, juli 2017. Bij12 Utrecht.

Bij12, 2017 Kennisdocument Rugstreeppad Bufo calamita. Versie 1.0, juli 2017. Bij12 Utrecht.

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. z.d.. Indicatieve lijst jaarrond beschermde vogelnesten. rvo.nl. Geraadpleegd op 13 juli 2023

Bos, G.; van 't Bosch, J; van Grunsven, R. 2022. Rivierrombout, Stylurus flavipes: beschrijving van relevante aspecten van ecologie en voorlopige inschatting van de effecten van werkzaamheden op deze soort. De vlinderstichting & EIS Kenniscentrum.

GERAADPLEEGDE WEBSITES

<https://ndff-ecogrid.nl/uitvoerportaal/> (geraadpleegd 1 augustus 2023)

www.ravon.nl

www.sovon.nl

www.verspreidingsatlas.nl

www.vlinderstichting.nl

www.vogelbescherming.nl

www.zoogdiervereniging.nl

<https://archive.studiowolverine.com/image/10000JWwiT9frsa8>

[DK 07162 Platte Schijfhoren.jpg | Studio Wolverine](#)

BIJLAGEN

BIJLAGE 1. BEHEERVLAKKEN WATEREN EN OEVERS

WATEREN EN OEVERS

Legenda

- Opervlaktewater
- Gemeentegrens
- Bebouwde kom grens

Datum: september 2023

0 0,5 1 km

BIJLAGE 2. DEFINITIES VAN DESKUNDIGHEID

In deze bijlage staat omschreven welke eisen gelden omtrent ecologische kennis en kunde per functie in het handboek van stadswerk is aangegeven (Sprong et al, 2020).

ECOLOGISCH DESKUNDIGE

Zoals beschreven door RVO:

“Onder een ecologisch deskundige verstaat RVO iemand die ecologisch advies geeft of werkzaamheden begeleidt op het gebied van habitats en soorten. Deze persoon heeft schriftelijk aantoonbare ervaring en specifieke ecologische kennis. Van belang hierbij is dat de ecologisch deskundige voldoende kennis en jarenlange ervaring heeft opgebouwd om ecologisch onderzoek te kunnen doen. Hierbij wordt hij/zij geacht de functionaliteit van leefgebieden van beschermde soorten te (her-) kennen, kennis te hebben van de algemeen erkende onderzoeksmethode, toe te zien op een juiste uitwerking van ecologische werkprotocollen en indien nodig specifiek te nemen maatregelen te begeleiden. Het kan ook zijn dat hij wordt ingeschakeld om toe te zien op de werkzaamheden.”

Het voorliggende werkprotocol is opgesteld door ecologisch deskundigen:

Lysanne Jackson is door een opleiding MSc bos- en natuurbeheer aan Wageningen University and Research centre gespecialiseerd in ecologie. Ook is zij inmiddels al twee jaar werkzaam bij de afdeling biodiversiteit en natuurontwikkeling. Naast het uitvoeren en rapporteren van beleidsteksten in het kader van natuurwetgeving verzorgt zij het opstellen van beheerplannen en onderzoeken op het vlak van ecologie en beleid. Pieter van Velden, ecooloog bij NLadviseurs is door opleiding, Bos- en natuurbeheer MBO niveau 4 en als huidige deeltijd student Bos- en natuurbeheer HBO, werkervaring en vrijwilligerswerk gekwalificeerd als ecologisch deskundige. Zijn specialisme ligt op het raakvlak van praktijkgericht onderzoek naar ecosystemen én soorten en advies over beheer én inrichting.

De voorliggende rapportage is gecontroleerd door Wesley van Zadelhoff, teamleider ecologie bij NLadviseurs. Hij is door opleiding, werkervaring, zelfstudie en vrijwilligerswerk gekwalificeerd als ‘ecologisch deskundige’ voor de door hem uitgevoerde werkzaamheden en beoordelingen. Hij heeft tijdens de minor Ecologisch advies, gevolgd aan de Aeres Hogeschool Almere, kennis en kunde bewezen over deze beroepspraktijk. Tevens is hij werkzaam als docent ecologie bij een landelijk bekend opleidingsinstituut met als zwaartepunt de thema’s: bos-, natuur- en landschapsbeheer, dierecologie, ecologie, inventariseren en monitoren van flora & fauna en natuurwetgeving.

FLORA- EN FAUNACONTROLEUR

De flora- en faunacontroleur is kundig in het lokaliseren van rust- en voortplantingsplaatsen van de desbetreffende soorten. In het kader van dit werkprotocol gaat het om uitvoeren van inventarisatie van:

- Vogelnesten, zowel van algemene soorten als roofvogels en uilen

- Eekhoornnesten
- Boomarter nesten
- Mogelijkheden voor verblijven van vleermuizen bij bomen

Hierbij is het belangrijk dat de inspecteur:

- Beschikt over Wet natuurbescherming niveau 3
- Van de bovenstaande beschermde soorten de rust- of voortplantingsplaatsen kan herkennen op basis van geluid, visueel waarnemen en/of sporen (uitwerpselen etc.)
- Kan het type en het gebruik van de rust- of voortplantingsplaats vaststellen en aan een soort koppelen
- De gegevens op de juiste manier kan registreren
- Gebruik maakt van gestandaardiseerde inventarisatie en hiervan op de hoogte is (kennisdocumenten, vigerende protocollen etc.)

SPECIALIST

Een specialist heeft sterke kennis van één of meer relevante (beschermde) soorten. Kenmerken van een specialist zijn:

- Minimaal vijf jaar actief in het onderzoeken van de desbetreffende soort(groep)
- Aantoonbare kennis op het vlak van populatiedynamica en beschikt over dergelijke toegepaste kennis aangaande de soort(groep)
- Houdt zijn kennis actueel en op niveau door (inter-)nationale kennis op te doen door o.a. vakliteratuur
- Kan de staat van instandhouding bepalen en de ontwikkeling van de populatie bepalen en onderbouwen
- Kan de omvang van een populatie in beeld brengen en verbanden leggen tussen verschillende groeiplaatsen, rust- en voortplantingsplaatsen

WERKVOORBEREIDER

- Beschikt over Wet natuurbescherming niveau 3
- Heeft kennis van natuurwetgeving, beleid in het kader van ruimtelijke ontwikkeling
- Heeft kennis van te gebruiken instrumenten zoals de gedragscode, ontheffingen, vrijstellingen etc.
- Kan bepalingen van de Wet natuurbescherming vertalen naar een ontwerp of plan en contractspecificaties (bv programma van eisen)
- Heeft de kennis ecologische inventarisatie te interpreteren
- Heeft kennis over beschermde flora en fauna in het kader van zorgvuldig handelen conform de gedragscode
- Heeft inzicht in relaties tussen de samenstelling van een terrein en mogelijk aanwezige vaste rust- en voortplantingsplaatsen van beschermde soorten

PROJECTLEIDER

- Heeft de kennis (of mogelijkheid om kennis in te schakelen) om de soortbescherming zoals beschreven in dit werkprotocol te vertalen naar een contract of werkinstructie
- Heeft kennis (of mogelijkheid om kennis in te schakelen) van beschermende maatregelen en zorgvuldig handelen
- Heeft kennis (of mogelijkheid om kennis in te schakelen) over beschermde flora en fauna in het kader van zorgvuldig handelen conform de gedragscode

UITVOERDER

- Maatregelen A t/m C: één per werkploeg beschikt over Wet natuurbescherming niveau 1
- Maatregelen D: alle uitvoerende beschikken over Wet natuurbescherming niveau 1
- Kan de groeiplaatsen of voortplantings- en rustplaatsen van beschermde soorten in het kader genoemd in dit werkprotocol herkennen
- Kan risicomanagement uitvoeren en aansturen
- Kan toetsen of er volgens het voorliggende werkprotocol wordt gewerkt (zorgvuldig wordt gehandeld)
- Kan relevante gegevens registreren en terugkoppelen

VOORMAN OF MEDEWERKER

- Beschikt over Wet natuurbescherming niveau 2
- Weet de groeiplaatsen, rust- en/of voortplantingsplaatsen van beschermde soorten te herkennen
- Weet hoe hij of zij zorgvuldig moet handelen op basis van werkinstructies die zijn opgesteld vanuit dit werkprotocol
- Kan relevante informatie terugkoppelen richting de uitvoerder

BIJLAGE 3. SOORTEN DIE VALLEN IN DE CATEGORIE “OEVER- EN RIETVOGELS”

- grauwe gans
- knobbelzwaan
- krakeend
- wilde eend
- kuifeend
- fuut
- waterhoen
- meerkoet
- scholekster
- visdief
- cetti's zanger
- fitis
- rietzanger
- kleine karekiet
- bosrietzanger
- sprinkhaanzanger
- rietgors

NLadviseurs
Sterke natuur voor iedereen